

*Др Родољуб Ејински, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду*

ПРИМЕНА НАЧЕЛА *UTI POSSIDETIS* У СПОРУ О ГРАНИЦИ ИЗМЕЂУ БУРКИНА ФАСО И МАЛИЈА*

Сажетак: *Примена начела uti possidetis није ограничена на Лајтинску Америку, дакле на регион где су деколонизоване државе почеле да користе то начело у тридесетим годинама XIX века. Међународни суд налази да уколико дође до сукоба начела uti possidetis и начела самоопредељења народа, дакле два начела важна за процес деколонизације, стабилности и мир – први интерес нових независних држава захтева да се да предности начелу uti possidetis. У том смислу маколико да границе наслеђене из колонијализма одступају од етничких, географских или административних захтева, начело правичности не може бити основ за њихову промену. Ипак, начело правичности има извесну улогу као дојуна начела uti possidetis.*

Кључне речи: *граница, uti possidetis.*

1. Увод

Буркина Фасо и Мали спорили су се око међусобне границе, наслеђене из колонијализма, од стицања независности 1960. године. 1974. године оне су заратиле због границе.¹ У оквиру Организације афричког јединства установљена је Комисија за посредовање ради тражења решења. Међутим, како та Комисија није успела да нађе решење, спор је поверен на решавање Међународном суду правде, односно Судском већу које је Међународни суд установио својом наредбом. Док је текао судски поступак, догодио се нови оружани сукоб између две стране 1985. године. После неколико дана оружаних

* Рад је написан у оквиру пројекта: „Теоријски и практични проблеми у стварању и примени права (ЕУ и Србија),“ који финансира Правни факултет Универзитета у Новом Саду.

¹ G. J. Naldi, The Case concerning the Frontier Dispute (Burkina Faso/Republic of Mali): *Uti Possidetis in African Perspective, International and Comparative Law Quarterly*, 36, 1987, 894.

борби успостављено је примирје и обе стране су повукле своје војне јединице. Међународни суд правде донео је наредбу, на захтев Буркина Фасо, којом је наредио странама у спору да се уздрже од даљих оружаних сукоба.²

Бивше шпанске колоније, после стицања независности тридесетих година XIX века, желећи да избегну спорове и сукобе због одређивања граница, прихватиле су начело римског права *uti possidetis juris*, дакле „како правно поседујеш,“ као правило за утврђивање међусобних граница. Опште је прихваћено да се то начело примењује на границе међу државама Латинске Америке. Међународни суд је нашао у спору између Буркина Фасо и Малија, дакле две афричке државе, да је реч о универзалном начелу које се примењује и изван Латинске Америке у свим случајевима стицања независности. И пре овог случаја Међународни суд је решавао територијалне спорове, али то је био први случај у коме је Међународни суд могао да примени начело *uti possidetis*. Каснија пракса примене овог начела од стране истог Суда није одступила од стандарда установљених пресудом Суда у овом случају.³

2. Општа примена начела *uti possidetis*

Веће је указало на општу примењивост начела *uti possidetis*. Начело је примењивано прво у Латинској Америци, јер је на том континенту започео процес деколонизације, који је укључивао формирање нових, независних држава на територији која је била под влашћу једне државе метрополе.⁴ Веће примењује, међутим, да „начело није специјално правило које припада само једном специфичном систему међународног права. То је опште начело, које је логички повезано са појавом стицања независности, било када да се догоди.“⁵ Каже да је очигледни циљ начела да се спрече братоубилачки ратови због граница.⁶ Према томе, Веће је видело чињеницу да нове афричке државе поштују административне границе које су повукле колонијалне силе не као праксу која доприноси постепеном настанку начела обичајног права, ограниченог на афрички континент, него као примену општег правила у Африци.⁷ Ипак, Веће није сасвим конзистентно у својим

² Frontier Dispute, Provisional Measures, Order of 10 January 1986, *I.C.J. Reports*, 1986.

³ Р. Етински, Примена начела *uti possidetis juris* у спору између Ел Салвадора и Хондураса, *Зборник радова Правној факултету у Новом Саду*, 3(1)/2011, стр. 85-113. Р. Етински, Примена начела *uti possidetis juris* у спору између Бенина и Нигера, *Зборник радова Правној факултету у Новом Саду*, 3/2012, стр. 69-89.

⁴ *Frontier Dispute* (Burkina Faso/Republic of Mali), Judgment of 22 December 1986, стр.565, пара 20.

⁵ *Ibid.*

⁶ *Ibid.*

⁷ *Ibid.* стр.565, пара. 21.

исказима у погледу опште примене начела. Два става касније у истој пресуди, Веће каже да је начело *uti possidetis*, као начело које претвара бивше административне делимитације, установљене у колонијалном периоду, у међународне границе, начело опште врсте које је логично повезано са овим обликом деколонизације, било када да се деси.⁸ Дакле, став Већа из параграфа 21 Пресуде који везује примену начела за свако стицање независности разликује се од става Већа из параграфа 23 који везује примену начела за деколонизацију.⁹

Иначе, афричке државе се нису често позивале експлицитно на ово начело. У својим декларацијама оне су потврђивале решеност да одрже *status quo* из времена стицања независности, што значи границе које су биле установљене међународним споразумима који су били тада на снази или које су проистикале из унутрашњих административних подела.¹⁰ У Резолуцији (AGH/Res. 16 (1)), усвојеној у Каиру у јулу 1964. године на самиту шефова афричких држава начело се помиње експлицитно.¹¹

Стране се нису позвале експлицитно у арбитражном споразуму на начело *uti possidetis*. Оне, међутим, у преамбули споразума кажу да решење спора треба да се заснива на поштовању начела недодирљивости граница наслеђених из колонијализма.¹² Дакле, имплиците оне позивају на примену начела *uti possidetis*, јер суштину тог начела чини управо трансформација ранијих колонијалних, административних граница у међудржавне границе деколонизираних земаља.

3. Дефинисање начела *uti possidetis*

Суштина начела је у његовом примарном циљу да обезбеди поштовање територијалних граница какве су оне у моменту стицања независности.¹³ То може да буде територијална делимитација између административних јединица или колонија под истим сувереном.¹⁴ Тако се административна разграничења трансформишу у међународну границу.¹⁵ Само начело је сложене и садржи више елемената. Један од елемената везан је за латински генитив *juris*. Веће налази да је тим латинским генитивом наглашено да у погледу стицања суверенитета над неком територијом надмоћност има правни основ (*legal title, titre juridique*) над ефективним поседовањем

⁸ *Ibid.* стр.566, пара. 23.

⁹ У прилог универзалне примене тог начела види G. J. Naldi, 898

¹⁰ *Frontier Dispute*, стр.565, пара. 22.

¹¹ *Ibid.* стр.566, пара. 22.

¹² *Ibid.* стр.565, пара. 20.

¹³ *Ibid.* стр.566, пара. 23.

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ *Ibid.*

(effectivités).¹⁶ Циљ ове одреднице начела био је, по мишљењу Већа, да се у време стицања независности бивших шпанских колонија спрече планови које су могле имати неамеричке колонијалне силе у погледу региона које је бивша држава метропола доделила једној или другој административној јединици, али које су још биле ненасељене и неистражене.¹⁷ У контексту разликовања правног основа и ефективног поседовања, правним основом означавају се документарни докази (documentary evidence, preuve documentaire).¹⁸ Реч је о документима којима је установљено право на некој територији. Наравно, правни основ може да означава и стварни извор тог права.¹⁹

4. Однос начела *uti possidetis* и других правних начела

4.1. Однос начела *uti possidetis* и начела самоопредељења

Веће се осврнуло на питање односа начела *uti possidetis* и других начела међународног права. Оно је разматрало да ли постоји сукоб између начела *uti possidetis* и начела самоопредељења, једног од основних начела на коме се темељи деколонизација и стицање независности бивших колонија.²⁰ Према мишљењу Већа та противуречност разрешена је начелом опортунитета у корист начела *uti possidetis*. Јер, тим начелом се обезбеђује мир и стабилност који су неопходно потребни за развој нових независних држава. Уосталом, нове, деколонизоване афричке државе су прихватиле начело непромењивости граница наслеђених из колонијалног периода.²¹

4.2. Однос начела *uti possidetis* и начела правичности

Стране у спору разликовале су се у погледу питања да ли смеју да се позивају на правичност у том спору.²² Није било спорно да Веће не може да пресуди *ex aequo et bono*, како је предвиђено чланом 38(2) Статута Суда, јер странке нису на то пристале. Мали је, међутим, сматрао да треба узети у обзир правичност која је неодвојива од примене међународног права, која је еквивалентна правичности као елементу права, односно *equity infra legem*. Буркина Фасо се није противила, али је истицала да није јасно какве би практичне импликације у том спору произвело позивање на правичност.²³ Јер,

¹⁶ *Ibid.*

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ *Ibid.* стр.564, пара. 18

¹⁹ *Ibid.*

²⁰ *Ibid.* стр.567, пара. 25

²¹ *Ibid.* стр.567, пара. 26.

²² *Ibid.* стр.567, пара. 27.

²³ *Ibid.*

према мишљењу те државе, у територијалној делимитацији не постоји еквивалент концепта „начела правичности“ који се користи и делимитацији морских области.²⁴ Мали није то спорио, већ је упућивао на правичност која је нормални део примене права.²⁵ Веће је прихватило став Малија. Констатовало је да не може да суди *ex aequo et bono*, да није овлашћено да примењује правичност *contra legem* или *praeter legem*, али да ће се држати правичности *infra legem*, коју чини правичност као метод тумачења права, дакле као један од атрибута тумачења.²⁶ Веће се позвало на дефиницију те правичности у предмету *Надлежности у њојледу рибарења*,²⁷ а према којој се та правичност не своди просто на тражење правичног решења, већ се правично решење дерибира из примењивог права. Полазећи од тога Веће је нагласило да би било сасвим неправично позивање на концепт правичности ради модификације установљене границе.²⁸ Оно је ову тезу даље елаборирало наводећи да нарочито у афричком контексту, очигледни недостаци многих граница наслеђених из колонијализма, са етничког, географског или административног становишта, не могу да подупру тврдњу да би модификација граница била нужна или оправдана на основу правичности.²⁹ Без обзира колико да су незадовољавајуће, ове границе су заштићене ауторитетом начела *uti possidetis* и тако су потпуно сагласне са савременим међународним правом.

Веће је применило правичност *infra legem* при одређивању протезања границе на језеру Soum. Команданти локалних граничних округа постигли су споразум 1965. године да се граница пружа преко овог језера.³⁰ У то време Стална заједничка комисија две суседне државе је била надлежна да утврђује границу. Та Комисија није потврдила овај споразум команданата граничних округа, те он није досегао ниво међународноправне делотворности. Ипак, Веће је сматрало, позивом на начело правичности *infra legem*, да околности тог споразума упућују Веће да закључи да се граница налазила на поменутом језеру. Пошто није било никакве доступне информације о томе где се тачно на језеру налази граница, Веће је, опет позивом на поменуто начело, закључило да се граница протеже језером тако да га дели на два једнака дела. Том приликом се Веће позвало на ранији став Међународног суда, према коме правичност не мора нужно да значи једнакост, али ако нема неких посебних околности које су против тога, једнакост је најбољи израз правичности.

²⁴ *Ibid.*

²⁵ *Ibid.*

²⁶ *Ibid.* стр.567, пара. 28

²⁷ Fisheries Jurisdiction, I.C.J. Reports 1974, стр. 33, пара. 78 ; стр. 202, пара. 69.

²⁸ *Frontier Dispute*, стр. 633, пара. 149.

²⁹ *Ibid.*

³⁰ *Ibid.* стр. 631, пара. 146.

4.3. Однос начела ефективитетa и начела *uti possidetis juris*

Обе стране су се позивале на колонијални ефективитет (*colonial effectiveness*) да би доказале своје тврдње, али су му придавале различит значај и тежину.³¹ Под ефективитетом оне су разумеле понашање административних власти, дакле вршење аката власти чиме се испољавало вршења територијалне јурисдикције над неком облашћу. Буркина Фасо је сматрала да је могуће ефективитетом подупрети правни основ, али да он не може да буде замена за правни основ.³² Мали је сматрао, међутим, да ефективитет нема значај, ако је супротан правном основу, али када се граница не може установити на основу неког правног основа, дакле неке конвенције или легислативног акта, истраживање ефективитета добија суштински значај.³³

Веће је констатовало да је улога коју игра ефективитет у овом предмету веома сложена и да ће оно морати пажљиво да мери правну снагу ефективитета у сваком посебном случају.³⁴ Ипак, оно је изнело неке начелне ставове о односу ефективитета и начела *uti possidetis juris*. Оно је указало на могуће постојање више ситуација. Када је акт вршења власти сагласан са правом, када је ефективно администрирање иде уз *uti possidetis juris*, *effectivité* потврђује вршење власти на основу правног основа.³⁵ Када то није тако, када акт не кореспондира са правом, када је спорном територијом администрирала држава која нема правни основ над том територијом, предност треба да има носилац правног основа.³⁶ Трећа ситуација постоји када нема било каквог правног основа. Тада се мора разматрати ефективитет.³⁷ У четвртој ситуацији, када правни основ није довољан да се установи тачно протезање границе, ефективитет игра суштинску улогу у представљању како је основ тумачен у пракси.³⁸

5. Улога и значај колонијалног права

Начело *uti possidetis* је начело међународног права којим се „замрзава“ територијални наслов и претвара административну границу у међународну границу. Утврђивање граница међу сувереним државама врши се на основу међународног права. Међутим, административна граница је била утврђена сагласно колонијалном праву, које је важило до стицања независности. Обе државе – Буркина Фасо и Мали – биле су француске колоније,

³¹ *Ibid.* стр. 586, пара. 63.

³² *Ibid.*

³³ *Ibid.*

³⁴ *Ibid.*

³⁵ *Ibid.*

³⁶ *Ibid.*

³⁷ *Ibid.*

³⁸ *Ibid.* стр. 587, пара. 63.

делови Француске Западне Африке, у којима је важило француско колонијално право "*droit d'outre-mer*". Према томе, то право је значајно за утврђивање како је административна граница успостављена и како се протезала у моменту стицања независности две државе. Међутим, Међународни суд примењује међународно право, а не унутрашње право. Зато се Веће бави француским колонијалним правом као са чињеницама које су релевантне за утврђивање како је успостављена и како се протезала административна граница између колонија Горње Волте (претече Буркине Фасо) и Малија у моменту када су две државе стекле независност.³⁹

Ово значи даље да када Веће треба да утврди значење, дејство или ваљаност неког правног акта француских колонијалних власти, оно ће то учинити у складу са француским колонијалним правом.⁴⁰ Мали је оспоравао правну ваљаност Наредбе Генералног гувернера из 1927. године, којом је одређена граница између Нигера и Горње Волте због заблуде у погледу чињеница, једне географске локације, висова N'Gouma - што је по француском праву лишавало правне ваљаности тај правни акт. Међутим, локација висова N'Gouma била је спорна међу странама те је Веће одговорило да валидност Наредбе зависи од локације тих висова, али не и обрнуто, дакле локација висова не зависи од ваљаности Наредбе.⁴¹ Веће је нашло, такође, да размена писама између генералног гувернера Француске Западне Африке и заменика гувернера који су управљали Француским Суданом и Нигером није могла да резултира у успостављању границе међу колонијама према тада важећем колонијалном административном праву.⁴²

6. Територијална организација Француске Западне Африке и датум стицања независности

Како се основно дејство начела *uti possidetis* испољава у трансформацији колонијалних административних граница у међудржавну границу нових независних држава, јасно је да питање територијалне организованости бивших колонија има највећи значај. Због тога је Веће размотрило то питање, пре него што је почело да утврђује линију протезања административне колонијалне границе. Оно се бавило прво историјским аспектом питања. Констатовало је, прво, да је територијална администрација Француске Западне Африке била централизована од почетка XX века до ступања на снагу Француског устава од 27. октобра 1946. године.⁴³ Целом Француском

³⁹ *Ibid.* стр.568, пара. 29, 30.

⁴⁰ *Ibid.* стр.590, пара. 69.

⁴¹ *Ibid.* стр.592, пара. 72.

⁴² *Ibid.* стр.597, пара. 80.

⁴³ *Ibid.* стр.568, пара. 31.

Западном Африком, која је била подељена у колоније, управљао је генерални гувернер (*gouverneur-général*). Председник Француске је имао власт да формира и укида колоније.⁴⁴ Сваком колонијом је управљао заменик гувернера. Поред колонија, мање административне територијалне јединице биле су окрузи, подјединице и кантони. Генерални гувернер је оснивао и укидао округе, којима су управљали команданти. Подјединице и кантоне оснивао је и укидао заменик гувернера. Окрузи су се делили на подјединице којима су управљали шефови. Више села чинило је кантон.⁴⁵ Почетком 1919. године, територије две државе у спору – Буркине Фасо и Малија – биле су делови две колоније – Горњег Сенегала и Нигера. Председник Француске Републике је наредбом од 1. марта 1919. године издвојио поједине округе из поменуте две колоније – Горњег Сенегала и Нигера – и од њих формирао нову колонију Горњу Волту.⁴⁶ Председничка наредба о оснивању Горње Волте укинута је наредбом од 5. септембра 1932. године, али је Горња Волта успостављена поново законом 47-1707 од 4. септембра 1947. године, те је стекла независност 5. августа 1960. и променила је име у Буркина Фасо 1984. године.⁴⁷ Такође, 1920. године успостављен је поново Француски Судан, који је успостављен прво 1890. године и постојао је до 1899. године. Пошто је поново успостављен 1920. године, он је стекао независност 1960. године и променио је име у Мали.

Две стране се нису слагале у погледу датума који је релевантан за трансформацију административне границе у државну границу. Према мишљењу Буркина Фасо то треба да буду датуми стицања независности обе државе, дакле 20. јун 1960. за Мали и 5. август 1960. за Буркина Фасо.⁴⁸ Према мишљењу Малија, то треба да буде датум на који су француске власти још учествовале у вршењу јурисдикције у погледу територијалног организовања, те би то требало да буде 30. јануар 1959. за Мали и 28. фебруар 1959. за Буркина Фасо.⁴⁹ Међутим, обе стране су се слагале да се није догодила промена границе у периоду 1959-1960, тако да питање на који датум се тачно административна граница трансформисала у међународну није имало практични значај. Исто тако, иако је поновљено више пута да током колонијалног периода граница није одређена у потпуности директном или делегираном легислацијом, обе стране су се слагале да је у моменту стицања независности међу њима постојала коначна граница.⁵⁰

⁴⁴ *Ibid.*

⁴⁵ *Ibid.*

⁴⁶ *Ibid.* стр.569, пара. 32.

⁴⁷ *Ibid.*

⁴⁸ *Ibid.* стр.570, пара. 33.

⁴⁹ *Ibid.*

⁵⁰ *Ibid.* стр.570, пара. 33.

7. Правни значај аката које су стране учинили после стицања независности у вези са решавањем спора о граници

Стране у спору биле су сагласне да једностранни акти које су чиниле после стицања независности не могу да мењају границу како је она постојала у време стицања независности. Међутим, Буркина Фасо је тврдила да је Мали пристао на одређену границу током решавања спора у вези са границом посредовањем Организације Афричког Јединства и да га тај пристанак обавезује, док је Мали то порицао. Одмах по стицању независности две државе су почеле преговоре, прво на локалном, па на владином нивоу, ради решавања спора о граници. Како преговори нису уродили споразумом, две стране су заратиле. Како би зауставиле оружани сукоб, неколико пријатљских афричких држава је установило Комисију за посредовање 27. децембра 1974. године која је требало да реши спор.⁵¹ Председник Малија је 11. априла 1975. године дао интервју агенцији Франспрес у коме је, између осталог, рекао: „Мали се простире на преко 1,240.000 квадратних километара и ми не можемо да оправдамо борбу за комадић територије, који је дуг 150 километара. Чак ако Комисија Организације Афричке Уније одлучи објективно да граница пролази кроз Бамако, моја Влада ће се повинovati тој одлуци.“⁵² Правна подкомисија, која је деловала у оквиру Комисије за посредовање, поднела је свој извештај 14. јуна 1975. у коме је истакла начело неповредивости колонијалних граница и у коме је представила конкретне предлоге у погледу начина за дефинисање граничне линије.⁵³ Комисија за посредовање је уз учешће председника Горње Волте (Буркина Фасо) и Малија у Ломеу усвојила завршни *communiqué* 18. јуна 1975. којим су се обавезале да окончају свој спор на основу препорука Комисије за посредовање. Две стране су се сложиле да председник Комисије за посредовање установи неутрални технички комитет, који ће имати задатак да утврди локацију појединих села, да извиди границу и поднесе предлоге Комисији.⁵⁴ Шефови две државе у спору срели су се поново 10. јула 1975. у Конакрију на позив председника Републике Гвинеје. У заједничкој изјави коју су тада објавили они поздрављају напоре и резултате Комисије за посредовање Организације Афричког Јединства и потвђују заједничку намеру да ураде највише што могу да оду још даље од тих резултата, нарочито олакшавањем делимитације границе у циљу да постигну потпуно помирење.⁵⁵ Међутим, неутрални технички комитет није успео да обави повере-

⁵¹ *Ibid.* стр. 570-571, пара. 34-36.

⁵² *Ibid.* стр. 571, пара. 36.

⁵³ *Ibid.* стр. 571, пара. 37.

⁵⁴ *Ibid.*

⁵⁵ *Ibid.* стр. 572, пара. 38.

ни му задатак и тада су две државе изнеле спор пред Међународни суд. Стране у спору биле су сагласне да Комисија за посредовање Организације Афричког Јединства није судско тело и да није имала овлашћење да доноси правно обавезујуће одлуке.⁵⁶ Поред тога, Комисија није никада завршила свој рад. Буркина Фасо је, међутим, тврдила да је Мали пристао на решења чије контуре су дате у контексту рада Комисије.⁵⁷ Као доказ за своју тврдњу Буркина Фасо је навела више чињеница – споразум о оснивању Комисије за посредовање од 27. децембра 1974. године, изјаву Председника Малија од 11. априла 1975. године и завршни *communiqué* из Ломеа од 18. јуна 1975. године.⁵⁸ Буркина Фасо је доказивала да је извештај који је Правна подкомисија поднела Комисији за посредовање и који је разматран у Ломеу 18. јуна 1975. године правно обавезујући за Мали на основу изјаве коју је Председник Малија дао Франспресу 11. априла 1975. године.⁵⁹ Тим извештајем није назначена граница, али су одређена правила у погледу доказивања ефективног вршења власти, као основе за утврђивање границе. Поред тога, завршни *communiqué* из Ломеа од 18. јуна 1975. године је међународни споразум и он је, према тврдњи Буркина Фасо, усвојен да потврди обавезу коју је Мали већ прихватио.⁶⁰ Мали је, међутим, тврдио да из изјаве Председника дате Франспресу 11. априла 1975. не проистиче обавеза за Мали јер је реч о досетци какве се редовно користе на прес конференцијама.⁶¹ Смисао те изјаве био је, према тумачењу Малија, једино да изрази став да је Мали спреман да савесно и добронамерно размотри препоруке Комисије за посредовање.⁶² Мали је оспоравао, такође, значење које је Буркина Фасо придавала завршном *communiqué*-у из Ломеа од 18. јуна 1975. године. Према мишљењу Малија, Комисија за посредовање није учинила никакву препоруку којом је предодредила граничну линију, јер је основала неутралну техничку комисију да извиди ту граничну линију.⁶³ Према томе, предлози које је Правна подкомисија поднела Комисији за посредовање нису одређивали коначно решење у погледу протезања границе.

Судско веће је морало да реши овај прелиминарни спор⁶⁴ пре но што је прешло на решавање спора у меритуму. Јер, ако би прихватило став

⁵⁶ *Ibid.* стр. 572, пара. 38.

⁵⁷ *Ibid.*

⁵⁸ *Ibid.*

⁵⁹ *Ibid.*

⁶⁰ *Ibid.*

⁶¹ *Ibid.*

⁶² *Ibid.*

⁶³ *Ibid.*

⁶⁴ *Ibid.* стр. 575, пара. 43.

Буркина Фасо да је Мали пристао на правила у погледу доказивања ефективног вршења власти која су изнета у извештају Правне подкомисије, тада би оно било везано тим правилима и посао Већа би се свео на примену тих правила. Судско веће није, међутим, прихватило став Буркина Фасо.

Судско веће је закључило да држава може да преузме правну обавезу једностраном изјавом својих званичника, али да се то није десило у случају изјаве Председника Малија дате Франспресу 11. априла 1975. године. Судско веће је истакло да да би једнострана изјава државног званичника произвела правну обавезу за ту државу мора да постоји намера државе да се то деси и да Међународни суд утврђује постојање те намере на основу околности случаја.⁶⁵ Веће је констатовало да та изјава није дата у преговорима са другом страном. Чинећи разлику између овог предмета и предмета *Нуклеарни тештови*⁶⁶, у коме је Суд нашао да је Француска једностраним изјавама званичника преузела правну обавезу, Веће је констатовало да у последњем предмету Француска није ни имала другу могућност преузимања правне обавезе већ да то учини једностраним изјавама, док је Мали могао да пружме обавезу билатералним аранжманом са Буркина Фасо.⁶⁷ Дакле, на основу околности случаја Веће је закључило да Мали није изјавом свог Председника преузео правну обавезу у погледу извештаја Правне подкомисије.

Веће је истраживало даље да ли је Мали дао пристанак на начела делимитације које је утврдила Правна подкомисија. У свом извештају Правна подкомисија је поред прокламовања неповредивости колонијалне границе одредила метод за њено утврђивање, односно метод оцене важности појединих доказа за утврђивање те границе, дакле текстова и географских карата. Буркина Фасо се залагала за примену тих начела и тврдила је да Мали који је пристао на њихову примену ради демаркације највећег дела њихове заједничке границе од око 1000 км не може сада да не прихвати та начела за демаркацију преосталог малог дела од око 300 км.⁶⁸ Мали је тврдио да није прихватио начела Правне подкомисије у погледу начина доказивања вршења ефективне власти и није се слагао са значајем који је Подкомисија придавала мапама као доказу границе.⁶⁹

Веће није прихватило став Буркина Фасо да је Мали прихватио принципе делимитације које је утврдила Правна подкомисија. Веће је поновило да је обавезно да реши спор сагласно међународном праву.⁷⁰ Дакле, Веће ће на основу међународног права мерити правну снагу доказа које су под-

⁶⁵ *Ibid.* стр. 573 - 574, пара. 39-40.

⁶⁶ I.C.J. Reports 1974, p. 269, para. 51 ;p. 474, para. 53

⁶⁷ *Frontier Dispute*, стр. 574, пара. 40.

⁶⁸ *Ibid.* стр. 574-575, пара. 41.

⁶⁹ *Ibid.*

⁷⁰ *Ibid.* стр. 575, пара. 42.

неле стране у спору. Од малог је значаја зато, каже Веће, да ли је Мали прихватио посебан приступ тим питањима, било током преговора о граничним питањима или у погледу закључака Правне подкомисије и да ли тај приступ рефлектује посебну позицију или чак изражава пристанак у погледу начела и правила, укључују оне о посебној правној важности различитих врста доказа.⁷¹ Ако су та начела и правила примењива као елементи међународног права, она су примењива, каже Веће, без обзира на став Малија.⁷² У супротном, ако та правила нису елементи међународног права, Веће би могло да их примени ако су то тражиле стране у спору или ако су унеле та правила у споразум којим су спор повериле Међународном суду на решавање.⁷³

8. Доказна снага географских карти

Стране у спору биле су сагласне да је колонијално право давало предност легислативним и регулаторним актима у доказивању протезања колонијалне границе у односу на географске карте.⁷⁴ Међутим, разлика се појавила међу њима у погледу питања да ли географске карте могу уопште да чине правни основ успостављања границе. Због тога је Веће изнело свој начелни став о том питању. Судско веће каже да географске карте саме по себи и само на основу свог постојања не чине територијални основ, то јест документ коме међународно право даје унутрашњу правну снагу ради установљања територијалних права.⁷⁵ Наравно, каже Веће, у неким случајевима мапе могу да имају такву правну снагу, али она не проистиче из њихове унутрашње суштине већ из воље државе или држава која је изражена путем тих мапа.⁷⁶ То је, на пример случај, наводи Веће, када су мапе придодате службеном тексту и чине његов интегрални део.⁷⁷ Изузев у овом јасно дефинисаном случају, мапе су спољашњи доказни материјал различите поузданости који може да се користи заједно са другим посредним доказима (of a circumstantial kind) ради установљања или реконституције стварних чињеница.⁷⁸ Стварна тежина која се придаје мапама као доказном материјалу зависи од низа околности.⁷⁹ Неке се односе на техничку поузданост, која се значајно повећала после педесетих година, захваљују-

⁷¹ *Ibid.*

⁷² *Ibid.*

⁷³ *Ibid.*

⁷⁴ *Ibid.* стр. 582, пара. 53.

⁷⁵ *Ibid.* стр. 582, пара. 54.

⁷⁶ *Ibid.*

⁷⁷ *Ibid.*

⁷⁸ *Ibid.*

⁷⁹ *Ibid.* стр. 582, пара. 55.

ћи ваздушном и сателитском фотографисању.⁸⁰ Међутим, оно што се ту повећало јесте поузданост картографског приказа природних карактеристика терена. Прикази људских интервенција, дакле давање имена локацијама и природним појавама као и прикази границе нису тиме постали поузданији.⁸¹ Друга околност од значаја за тежину мапа као доказног материјала односи се на неутралност њихових извора у односу на спор и стране у спору.⁸² Судско веће је закључило да мапе могу да буду коришћене као посредни докази којим се потврђује закључак до кога се дошло другим средствима невезаним за мапе.⁸³ Дакле, изузев када су физички израз воље држава, мапе не могу да чине доказ границе, оне немају карактер необориве или *juris tantum* претпоставке која би пребацила терет доказивања на другу страну.⁸⁴

Веће је констатовало да ниједна мапа које су стране доставиле у овом предмету не рефлектује намере колонијалне администрације, како је она изражена у релевантним службеним текстовима, који се односе на спорну границу.⁸⁵ Неки од тих текстова упућују на мапе које приказују границу, али стране у спору нису могле да нађу и доставе те мапе. Мали је доставио мапу која је била повезана са Наредбом 2336 из 1927. године и са исправком те Наредбе. Мапа је носила наслов „Нова граница Горње Волте и Нигера (према исправци од 5. октобра 1927. Наредбе датиране 31. августа 1927.)“.⁸⁶ Међутим, документ није садржао информацију о томе које службено тело је сачинило мапу или која је административна власт потврдила граничну линију означену на њој.⁸⁷ Веће није прихватило аргумент Буркина Фасо да су мапе, које је сачинио Географска служба Генералног гувернера Француске Западне Африке, у извесној мери административни акти и да чине правни основ у француском административном и колонијалном праву.⁸⁸

Ипак, Веће је придало нарочити значај мапи коју је сачинио Национални географски институту у периоду 1958-1960 године. Обе стране су се ослањале на ту мапу, на којој је била уцртана граница, мада је Мали оспоравао део уцртане границе, а Буркина Фасо име једне планине на мапи.⁸⁹

⁸⁰ *Ibid.*

⁸¹ *Ibid.*

⁸² *Ibid.* стр. 583, пара. 56.

⁸³ *Ibid.*

⁸⁴ *Ibid.*

⁸⁵ *Ibid.* стр. 583, пара. 57.

⁸⁶ *Ibid.* стр. 583, пара. 57.

⁸⁷ *Ibid.*

⁸⁸ *Ibid.* стр. 604, пара. 93.

⁸⁹ *Ibid.* стр. 585, пара. 61.

Према обавештењу које је дао Национални географски институт 27. јануара 1975. године и које је била на располагању Већу, дотична мапа је урађена пре но што су две државе у спору стекле независност. То обавештење садржало је информацију о томе како је граница уцртана у мапу. Полазну основу чинили су релевантни правни текстови који чине правни основ стицања територије, дакле акти француске колонијалне управе.⁹⁰ Међутим, нетачности у текстовима учинили су немогућим да се са довољном поузданошћу уцрта граница у неким областима.⁹¹ Није било могуће наћи на карти нека имена навођена у текстовима, или су нека села помињана у текстовима нестала или су била премештена или су географске одлике терена, као што су токови река или позиције планина изгледале другачије од оних на карти.⁹² Зато је граница уцртана према информацијама које су дали руководиоци граничних дистриката и према информацијама прикљеним на лицу места од сеоских старешина и локалног становништва.⁹³ Веће је закључило да је ова мапа сачињена од Националног географског института, дакле тела које је било неутрелано у односу на странке, и да она иако не поседује статус правног основа, чини визуално представљање како расположивих правних текстова, тако и информација добијених на терену.⁹⁴ То није довољно, каже Веће, за закључак да се гранична линија представљена на мапи поклапа у потпуности са границом наслеђеном из колонијализма. Зато Веће не може да прихвати информацију са мапе када је она супротна поузданој информацији у вези са намерама колонијалне силе. Међутим, имајући у виду неутралност извора и време када је мапа прављена, Веће је сматрало да када било какав други доказни материјал није на располагању, или није довољан да се на основу њега установи тачна линија границе, доказна вредност те мапе постаје одлучујућа.⁹⁵

9. Проблем недовољних информација

Горња Волта (Буркина Фасо) основана је наредбом Председника Француске Републике 1919. године, укинута је 1932. и поново успостављена 1947., да би 1960. стекла независност. 1947. Године је успостављена поново у границама које су постојале 1932. Године, када је укинута. Међу странама је постојала сагласност да се границе између Горње Волте и Ма-

⁹⁰ *Ibid.*

⁹¹ *Ibid.*

⁹² *Ibid.*

⁹³ *Ibid.*

⁹⁴ *Ibid.* стр. 586, пара. 62.

⁹⁵ *Ibid.* стр. 586, пара. 62.

лија нису мењале у периоду после 1947. године. У ствари, то је била граница из 1932. године. Судско веће је требало да утврди, дакле, како се граница протезала 1932. године, јер је постојала сагласност да се после тога није мењала. Међутим, 1932. године област Африке у којој је се тада протезала граница била је слабо истражена, насељена углавном номадима, са врло оскудним комуникацијама и транспортом.⁹⁶ Веће је имало на располагању законске и нормативне акте, од којих неки нису били објављени; географске карте и скице које су сакупљене током вермена, а од којих су неке биле сумњиве егзактности и поузданости, те од којих су неке биле међусобно противуречне; административне документе који су служили државној управи која је престала да постоји пре 30 година, а који су сакупљени из различитих архива.⁹⁷ Неке документе, за чије постојање се знало, стране нису могле да нађу. Због тих разлога, Веће није било сигурно да може да реши спор на основу потпуног знања о чињеницама.⁹⁸

10. Закључна разматрања

Судско веће је формулисало прво опште ставове о релевантним питањима, као што је однос начела *uti possidetis* са начелом правичности и начелом ефективитета, или као што је значај географских карти у утврђивању граница, а онда је те опште ставове применило на конкретне ситуације.

Веће је утврдило границу која је постојала 1932. године између Горње Волте и Француског Судана, данашњег Малија, а која је поново успостављена 1947. године на основу наредби Генералног гувернера из 1927. и 1935., као и размене писама између Генералног гувернера Француске Западне Африке и заменика гувернера у Француском Судану и Нигеру 1935. године. Стране су се разликовале у погледу Наредбе из 1935., као и писама која су размењена између Генералног гувернера и његових заменика. Буркина Фасо је сматрао да ова Наредба не може да чини територијални основ, јер је њим промењена граница из 1932. Мали је сматрао да та Наредба има декларативну природу, као и размењена писма, дакле да се тим документима изражавала граница која је већ постојала, дакле да се њима није установљавала нова граница. Разматрајући текст наредбе и писама, као и расположиве географске карте, Веће је констатовало да су ти документи имали декларативну природу и користио их је за утврђивање границе из 1932.

Треба истаћи да је Веће донело одлуку о протезању границе једногласно. Оба *ad hoc* судије гласале су за одлуку.

⁹⁶ *Ibid.* стр. 587, пара. 64.

⁹⁷ *Ibid.*

⁹⁸ *Ibid.*

Ad hoc судија Luchaire изразио је жаљење што стране у спору нису уложиле већи напор да нађу материјале са изјашњавања становништва путем гласања, сматрајући да је релевантно у којој држави су гласали становници спорних села.⁹⁹

Ad hoc судија Abi-Saab је сматрао да став Већа о декларативној природи Наредбе и писама из 1935 године није засновано на убедљивим разлозима.¹⁰⁰ Размена писама одражава границу како је она била уцртана у једној географској карти, те отуда *ad hoc* судија Abi-Saab сматра да је тој географској карти дат превелики значај, супротно начелном ставу Већа о значају географских карата у поступку утврђивања границе.

⁹⁹ Separate Opinion of Judge Luchaire, 656.

¹⁰⁰ Separate Opinion of Judge Abi-Saab, 660.

*Rodoljub Etinski, Ph.D., Full Professor
University of Novi Sad
Faculty of Law Novi Sad*

Application of Principle *Uti Possidetis Juris* in the Frontier Dispute between Burkina Faso and Mali

Abstract: *Decolonized States of Latin America accepted principle uti possidetis juris to escape disputes and armed conflicts. They agreed that frontiers, inherited from colonial time, are transformed by the principle uti possidetis juris in frontiers among new independent States. The Frontier dispute between Burkina Faso and Mali was the first case before the International Court of Justice resolved by application of that principle. The International Court of Justice found that the principle is of universal value and applicable to all cases of decolonization and acquiring independence. The Court explored relationship between the principle uti possidetis juris and other principles of international law – self-determination, equity and effectivité. It considered value of geographic maps in determination of colonial frontiers.*

Key words: *uti possidetis, frontiers.*

